

Meniýýun rijalun kemenniul wat-wat

Category: Geň-taňsy wakalar, Kitapcy, Türkmen dili

написано kitapcy | 21 январа, 2025

Meniýýun rijalun kemenniul wat-wat MUHIDDIN IBN ARABYNYŇ IŇ
SOŇKY SÖZI

Beýik öwlüyälerden bolan şyh Muhiddin ibn Araby hezretlerini asmaly diýip karara gelipdirler. Iň soňky gelinen netije – asmaly! Tasawwuf we fykh alymlary üýşüp, şeýle diýenmişler:
– Asylmazdan öň soňky islegini diňläp göreliň. Goý, ol iň soňky sözüni aýtsyn. Ondan soň jezasyny bersegem bolar. Ibn Araby beýik şahsyýet. Beýik adamlar aýtjak sözem beýik bolýar.

Iň soňky sözüni belläp alalyň, gerek ýeri çykar.

Olar soňra Ibn Araba ýüzlenipdirler:

– Iň soňky wesýetiňi, iň soňky aýtjak sözüňi aýt!

Şyh Muhiddin ibn Araba hezretleri bolsa:

– Meniýýun rijalun kemenniýul wat wat – diýipdir.

(Türkmen dilindäki manysy:

«Ýarganadyň döli sallah oglanyň döli ýalydyr».)

Alymlar:

– Biz munyň wesýetini eşitjek bolduk welin, bu gaýtam aklyndan azaşdy öýdýän. Näme diýip duranyň bilenok – diýip yza çekilipdirler. Ýöne bu täsin we syrly jümläni alymlaryň içinde Ibn Araba dogry düşünmäge çalyşýanlaryň birnäçesi «Şyh Muhiddin Arabynyň iň soňky aýdan sözi» diýip belläp goýupdyrlar. Şeýdibem adatdan daşary beýik pir bolan Muhiddin ibn Arabyny dardan asypdyrlar...

Aradan üç asyra golaý wagt geçýär. Günlerde bir gün araplaryň bir taýpa kethudasynyň ogly beýleki bir taýpa kethudasynyň çadyryna myhman düşüpdür. Şol gije hojaýynyň gyzynyň düşeginde hapa yz görüpdirler. Hapany barlap görenler, muny edil sallah oglanyň döli bilen birmeňzeş diýip netijä gelýärler.

«Bu gyzyň ýanyna gelen bolsa myhman ýigit gelendir, ol gyza ýanaşan bolýmagy gaty ahmal» diýip pikir edipdirler. Jemagat bu pikire eýerip ýigidi kakasyndan ogluny meýletin tabşyrmagy, tabşyrmadyk ýagdaýynda bolsa söweşjekdikleri barada aýdýarlar. Özüne göwni ýetýän taýpa kethudasy gerek bolsa söweşden çekinip durmaýandygyny, ýöne ogluny olara beräýmekçi dældigini mälim edýär. On müň adam sährada ýygnanýar we söweş tebli kakylýar.

«Gurhanyň» «Hujurat» süresiniň 12-nji aýatynda şeýle diýilýär:

«Güman bilen ýakyn hasyl bolmaz. Güman bilen karar berilmez».

...Iki goşun garşyma-garşy gelip, gylyçlar syrylýar. Söweş başlamak bolup durka, alymlaryň biri ylgap gelipdir we Şyh Muhiddin Arabynyň iň soňky sözüni okapdyr:

«Ýarganadyň döli sallah oglanyň döli ýalydyr».

Garşydaşlar:

– Geliň onda, muny gidip barlap göreliň. Belki, gyzam, ýigidem bigünä bolup çykaýmasyn. Megerem muny eden ýarganat bolsa gerek – diýişýärler.

Gyzyň ýatýan ýeri gowakda ýerleşýän ekeni. Ol ýere bir düşegi seripdirler we bir adamy nobatçy goýupdyrlar. Biraz wagt geçýär welin, düşege hapa düşýär. Merdiwan getirip gowagyň

ýokarsyny barlap görýärler. Görseler ýarganadyň höwürtgesei bar eken. Alym iki tarapy-da ýaraşdyrmagy-da başaýar. Müňlerçe adamyň ganynyň nähak ýere dökülmeginiň öň ýanyndan gaýdylypdyr. Ynha, şeýdibem Şyh Muhiddin ibn Arabynyň keramaty orta çykýar. Şyh Muhiddin Araby muny haýsy kitapdan okadyka? Belli däl! Bu zatlary okanyň bilenem öwrenmäge nireden mümkinçiligi bolupdyr? O-da belli däl...

Ol Allanyň hut özi tarapyndan gaýypdan habar berilen keramat bolmagy gaty ahmal. Aslynda ýarganaty Hezreti Isa pygamber (a.s) kapyrlara gudrat görkezmek üçin palçykdan ýasapdyr. Oňa okapdyr we dem salypdyr. Ýarganada dem giripdir we uçupdyr. Áyatda «okady, üfledi» diýip geçýär (Seret: «Aly Ymran» süresiniň 49-njy aýaty).

Ýarganatyň her ýeri bir haýwana çalyň edýär. Burny sygyryň burnuna, emjegi itiň emjegine, gulaklary syrtlanyň gulagyna meňzeýär. Alymlar onuň her beden agzasynyň bir haýwana meňzeýändigini, hatda aýallaryňky ýaly aýbaşysynyň gelýändigini ylmu barlaglaryň üsti bilen doly anykladylar. Emma näme üçin we munuň hikmeti näme? Munuň aňyrsynda näme syr ýatyr? Ony welin alymlaryň özem bilenok.

Megerem Şyh Muhiddin ibn Araby ýarganat dölüniň sallah oglanyň dölüne meňzeýändigini ylma esaslanyp aýtman bolsa gerek. Ol üç asyr soňra iki musulman goşunyň bir-birini gyrmagynyň, nähak ýere öldürilmeginiň önüni alýar. Çünki ol muny bilip, aýdyp, mysal getirip hem-de iki goşuny ýaraşdyryp keramaty arkaly welildigini subut edýär. Ynha, ylymyň hikmeti, ynha gelejegi bilmek, ynha beýik keramat! Ynha, Allanyň we Onuň Resulyň (s.a.w) musulmanlaryň haýryna şeriň önüne böwet basan keramaty!

Kutaý BILGEHAN. Geň-taňsy wakalar